

Nije li čovek zadao sebi rastkovska pitanja, budite uvereni, još nije izašao iz životinjskog stadijuma, još se nije razvio u čoveka, jer samo životinje i poživotinjeni ljudi ne zadaju sebi ta pitanja. Smatrali ko da je viši od životinja time što se raskošno odeva i hrani, ukažite mu na životinje i bilje. Gle, zar ljiljan u polju nije lepše odeven i od slavnog cara Solomona? zar nije raskošnije ukrašen i od raskošne carice Savske Gle, zar se pčela ne hrani bolje i od svakog Kreza, jer se cvećem hrani? A kad svetosavski ozbiljno zagledate u neke pretstavnike naše inteligencije, videćete da još nisu izišli ni iz anorganskog stanja, jer žive telom i radi tela, radi te trošne ilovačne čaure duše svoje.

Ko se jedanput ozbiljno zamisli, nad tajanstvenim bićem što se čovek zove, on mora ili kao Rastko svim bićem poverovati u Gospoda Hrista, ili izvršiti samoubistvo, neminovno izvršiti duhovno samoubistvo, a možda i fizičko. Živeći na sudbonosnoj vododelnici kultura, naš se čovek zahvaćen rastkovskim pitanjima, ne može smiriti dok odlučno ne pođe ili putem evropskog čoveka ili putem svetosavskog Bogočoveka. Šta ga čeka na jednom a šta na drugom putu? Čime se završava jedan a čime drugi put? Na čemu počiva kultura evropskog čoveka a na čemu kultura svetosavskog Bogočoveka?

Put Evropskog čoveka.

Evropska kultura počiva na čoveku kao na temelju. Čovekom se iscrpljuje njen program i cilj, njena sredstva i sadržina. Humanizam je njen program i cilj, njena redstva i sadržina. Humanizam je njen glavni arhitekt. Sva je izgrađena na sofističkom principu i kriterijumu: čovek je mera svih stvari, vidljivih i nevidljivih, i to – evropski čovek. On je vrhovni stvaralac i davalac vrednosti. Istina je ono što on proglasi za istinu; smisao života je ono što on proglasi za smisao, dobro i zlo je ono što on proglasi za dobro i zlo. Kratko i iskreno rečeno: evropski čovek je sebe proglasio za bora. Zar niste primetili kako on neizmerno voli da boguje, da boguje naukom i tehnikom, filosofijom i kulturom, religijom i politikom, umetnošću i modom – da boguje po svaku cenu, makar inkvizicijom i